

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ตามภารกิจหลักประการหนึ่งของกรมประชาสงเคราะห์ ได้แก่ การสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป่าหมายที่เป็นประชาชนผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนและด้อยโอกาสทุกประเภท ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ในจังหวัดต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่ในการปฏิบัติงานให้บริการช่วยเหลือทางสังคมแก่กลุ่มเป่าหมายดังกล่าว ยังอยู่ในวงจำกัด ขาดประสิทธิภาพและไม่ครอบคลุมทั่วถึง ทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดในด้านอัตรากำลังและงบประมาณของภาคราชการที่ไม่ได้สัดส่วนกับปริมาณปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป่าหมาย ตลอดจนความผันแปรของปัญหาเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ

มาตรการหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหาการปฏิบัติงานของภาคราชการ ดังกล่าวให้สามารถกระจายบริการความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางราชการ ในการปฏิบัติงานให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นการแบ่งเบาภาระและงบประมาณของรัฐบาลได้ทางหนึ่ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาระบบราชการที่มีแนวทางและมาตรการในการปรับโครงสร้างองค์การและระบบบริหารราชการ โดยการปรับบทบาทของราชการ ให้อยู่ในลักษณะกำกับดูแลและส่งเสริม และมีการพัฒนาระบบกำลังคนในภาคราชการ ในด้านปริมาณ โดยการจำกัดการเพิ่มและลดขนาดบุคลากรในภาคราชการ ตามมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2535 เห็นชอบมาตรการปรับปรุงระบบราชการ โดยให้ระงับการเพิ่มอัตราตำแหน่งข้าราชการและลูกจ้าง ตลอดช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และมติวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2537 เห็นชอบมาตรการกำหนดขนาดกำลังคนภาครัฐ และเปิดโอกาสให้สามารถเพิ่มอัตราใหม่ในกรณีจำเป็น ไม่เกินจำนวนรวมที่เกิดจาก

การเกษียณ ของข้าราชการตำแหน่งต่างๆ ในช่วงระยะเวลา พ.ศ.2537-2539

ดังนั้น จากข้อจำกัดในด้านอัตรากำลังและงบประมาณ ในภาคราชการ ที่ผ่านมาและเป็นอยู่ในขณะนี้ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กรมประชาสงเคราะห์ ได้ตระหนักถึงข้อจำกัดเหล่านี้ จึงได้มีแนวความคิด ในการนำอาสาสมัครเข้ามาช่วย ในงานของกรมประชาสงเคราะห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 เป็นต้นมา โดยมีชื่อเรียกว่า “อาสาสมัครประชาสงเคราะห์” ซึ่งหมายถึง กลุ่มหรือองค์กรประชาชน ที่จะสามารถช่วยส่งเสริมสนับสนุน การให้บริการ ให้กระจายขอบเขตออกไปได้อย่าง กว้างขวาง อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของทางราชการ ในการแสวงหาความร่วมมือ หรือการพึ่งพา และช่วยเหลือตนเองของประชาชน

กรมประชาสงเคราะห์ ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ไว้ คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับงานทางด้านสังคมสงเคราะห์ เพื่อการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชน กลุ่มเป้าหมายต่างๆ และการรณรงค์หาทุน ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อนำไปดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม ซึ่งจนถึงขณะนี้ ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ในระดับจังหวัดขึ้นแล้วทุกจังหวัดทั่วประเทศ และกรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดฝึกอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ไปแล้ว 305 รุ่น จำนวนประมาณ 22,163 คน และจากผลของกรปฏิบัติงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่ผ่านมา ภารกิจส่วนใหญ่มักได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ ในยามที่เกิดภัยพิบัติเป็นครั้งคราว เช่น อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย และสาธารณภัยอื่นๆ เป็นต้น ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาททางด้านสวัสดิการสังคมอื่นๆ โดยทั่วไปนั้น ยังไม่สามารถขยายผลได้ในวงกว้างมากนัก และเมื่อพิจารณาจากสภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะต่อกลุ่มเป้าหมายประเภทต่างๆ และปัญหาสังคมในเชิงโครงสร้างสถาบันแล้ว เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง สถาบันชุมชน สถาบันทางวิชาชีพ ฯลฯ พบว่า มีความหลากหลายซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ด้วยความเชื่อและความคาดหวังว่า อาสาสมัครเหล่านี้ จะเป็นกำลังสำคัญต่อการช่วยเหลือ และพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ให้มี

ประสิทธิภาพ และการกระจายบริการ ไปอย่างทั่วถึง รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ในฐานะเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม และสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ตามความเชื่อและความคาดหวังดังกล่าว โดยเน้นศึกษาเฉพาะกรณี การปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุด้วยเหตุผลที่ว่า แนวโน้มโครงสร้างประชากรของประเทศไทย จะมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และในขณะเดียวกัน สถาบันครอบครัวอ่อนแอลง อาจทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ขาดคนในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ตามสภาพที่สมควร ได้รับ ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นว่า กลุ่มผู้สูงอายุน่าจะเป็นเป้าหมายสำคัญในการให้บริการทางด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ในอนาคต จึงควรมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ขึ้นมาเพื่อรองรับสภาพสังคมและข้อจำกัดของภาคราชการที่เกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ นโยบาย และความเป็นมาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่มีอยู่เดิม โดยปรับปรุงบทบาทอาสาสมัครให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบัน

2. ศึกษาแนวทางและกระบวนการส่งเสริม และพัฒนาการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อให้บริการทางด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุ

3. ศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการทางสังคม เฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อจัดทำหลักสูตรในการฝึกอบรมพัฒนาองค์ความรู้แก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์

เนื่องจากการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ตามกรณีศึกษาเฉพาะด้าน สำหรับการช่วยเหลือผู้สูงอายุตามเอกสารรายงานฉบับนี้ เป็นการศึกษาทั้งในด้านแนวคิด หลักการ นโยบาย ความเป็นมาเกี่ยวกับการดำเนินบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่เดิมของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และบทบาทหน้าที่ที่มีการปรับปรุงพัฒนา เพื่อการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ต่างๆ ทั้งในเขตชนบทและชุมชนเมือง โดยดำเนินงานในลักษณะของโครงการทดลองในพื้นที่ชนบทในจังหวัดกาญจนบุรี และในเขตชุมชนเมือง

ที่ชุมชนห้วยขวางและดินแดง กรุงเทพมหานคร

1.3 วิธีการศึกษา

ศึกษาจากสภาพปัญหาในปัจจุบัน และประสบการณ์ที่ได้เดินทางไปศึกษาดูงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ในต่างประเทศ อาทิ ออสเตรเลีย และเกาหลี เป็นต้น โดยนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ สภาพความเป็นอยู่ของผู้ปฏิบัติ คืออาสาสมัครและ ผู้รับบริการคือผู้สูงอายุ โดยได้ริเริ่มเสนอโครงการดังกล่าว ไปขอรับการสนับสนุนจากองค์การ Help Age International ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน จากประเทศอังกฤษ ซึ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่ทำงานเพื่อผู้สูงอายุ โดยออกค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรมให้ทั้งหมด ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดของบทต่อไป

1.4 ประโยชน์จากการศึกษา

1. ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการจัดสวัสดิการสังคมที่ได้อย่างทั่วถึง เป็นการสร้างความมั่นใจว่าจะไม่ถูกทอดทิ้งจากสังคม
2. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์สามารถปฏิบัติงานได้ตรงกับสภาพของปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ
3. ช่วยลดเงื่อนไขการจัดบริการของรัฐและเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดิน
4. ทำให้สังคมเกิดการตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น
5. ก่อให้เกิดรูปแบบ แนวความคิดใหม่ในเรื่องการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรในการฝึกอบรมแก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ และแนวทางการดำเนินงาน พัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

2.1 แนวคิดและหลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยเหตุที่การศึกษาครั้งนี้เกี่ยวข้องกับ การจัดสวัสดิการสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และการพึ่งพาตนเองในชุมชน ซึ่งมีแนวคิดและหลักการดังนี้

เพียร์ส และ สไตเฟล (Pearse & Stiefel, 1979 : 4-8) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ผู้วงนอกได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากร และสถาบันต่างๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involment) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำบรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ถึงกับทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย”

อภรณ์พันธ์ อันทรสว่าง (2522) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ว่า “การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่คนเรามารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้”

ภวิน ชุตินา (2535) ได้อธิบายเรื่องการพึ่งพาตนเองไว้ว่า “โดยธรรมชาติสรรพสิ่งทั้งหลายมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง และพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

เราไม่สามารถแยกสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมาพิจารณาอย่างโดดเดี่ยว โดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปของสิ่งที่อยู่รอบด้าน ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็น “สิ่งที่มีชีวิต” หรือ “สิ่งที่ไม่มีชีวิต” เมื่อเอากฎเกณฑ์ธรรมชาติมาองมนุษย์ จะเห็นว่ามนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม จะเห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีในลักษณะของการ “พึ่งพิงกัน” ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ”

จากแนวความคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพึ่งพาตนเองในชุมชน ทำให้ผู้เขียนมีแนวความคิดว่า น่าจะนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาช่วยเหลือกันเอง ซึ่งกองบริการชุมชนกรมประชาสัมพันธ์ ได้จัดตั้งชมรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อช่วยงานกรมประชาสัมพันธ์อยู่แล้ว ในจุดนี้เองน่าจะได้ส่งเสริมบทบาทให้อาสาสมัครประชาสัมพันธ์เข้ามาดูแลผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมได้อีกหนทางหนึ่ง

2.2 ความเป็นมาของการพัฒนาอาสาสมัครประชาสัมพันธ์

งานอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมา โดยระดมทรัพยากรประเภทบุคคลที่มีความเสียสละ ตั้งใจจริงที่จะอุทิศตนเข้าร่วมปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ผู้แทนองค์การภาครัฐและเอกชน ในสาขาวิชาชีพต่างๆ ที่มีอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป เข้าอบรมในหลักสูตรความรู้ในงานของกรมประชาสัมพันธ์ เป็นเวลา 3 วัน จำนวนรุ่นละ 60-80 คน และอาสาสมัครฯ เหล่านี้ทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ในการช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์และความจำเป็นรีบด่วน

ในการฝึกอบรมอาสาสมัครฯ ระยะแรกอาสาสมัครฯ จะได้รับความรู้ในงานต่างๆ ของกรมประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ในงานที่ตนมีความสนใจ สมัครใจ อาทิ ที่เลี้ยงดูดูแล ผู้รับบริการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ เยี่ยมเยียน ปล่อยขวัญ และมอบของขวัญ เครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้รับบริการสงเคราะห์ ทั้งในสถานสงเคราะห์ และในท้องถิ่นทุรกันดารของจังหวัดต่างๆ รวมทั้งการรณรงค์หาทุน เพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนงานโครงการต่างๆ

ของกรมประชาสงเคราะห์ เช่น โครงการจัดหาธัญพืชโยกรดเงินสำหรับคนพิการ โครงการจัดหาของขวัญปีใหม่สำหรับผู้สูงอายุ โครงการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ นับเป็นการกระจายกันไปปฏิบัติการกิจเป็นส่วนใหญ่

จากการที่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่างคนต่างปฏิบัติงานกันนั้น กองบริการชุมชน จึงได้ร่วมกับกองวิชาการทำการติดตามผลงานอาสาสมัครฯ ในภาคต่างๆ ในปลายปี 2534 โดยการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งสรุปได้ในประเด็นสำคัญ รวม 3 กลุ่มคือ

1. อาสาสมัครฯ ต้องการให้มีการประชุมทบทวนบทบาทอาสาสมัครฯ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เนื่องจากการอบรมครั้งแรกเป็นเวลา 3 วัน ไม่เป็นการเพียงพอที่จะออกปฏิบัติงานต้องการคำชี้แนะในกิจกรรมที่จะไปปฏิบัติงาน และการรวมกลุ่มของอาสาสมัครฯ

2. ประชาสงเคราะห์จังหวัด ต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของจังหวัด

3. หน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์ ต้องการให้มีอาสาสมัครฯ เข้ามาสนับสนุนงานด้านต่างๆ ของกรมประชาสงเคราะห์มากขึ้น

ดังนั้นแผนการอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ปี 2534-2535 จึงได้มีการประสานงานระหว่างกองบริการชุมชนกับประชาสงเคราะห์จังหวัด และหน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์ในการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหา และแนวทางการอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ จากการให้ความรู้ในภารกิจงานของกรมประชาสงเคราะห์ แล้วให้อาสาสมัครฯ ออกไปร่วมปฏิบัติงานตามความชอบและความถนัดมาเป็นการ ให้ความรู้ในภารกิจงานของกรมประชาสงเคราะห์ และให้อาสาสมัครฯ รวมกลุ่มกันค้นหาปัญหาสังคมของจังหวัดของตน แล้วร่วมวางแผนทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับทางราชการ และภาคเอกชน เมื่อจบหลักสูตรการอบรมไปแล้ว

ต่อมาในปี 2536 แนวทางของกิจกรรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ได้มุ่งเน้นทิศทางของการจัดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 โดยมุ่งเน้นการประสานการดำเนินงานระหว่าง

ประชาสงเคราะห์จังหวัด อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และองค์การภาครัฐและภาคเอกชน ในการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน โดยมีประชาสงเคราะห์จังหวัด เป็นแกนกลาง ในการดำเนินการ ซึ่งได้กำหนดแผนภูมิ และแนวทางการทำงานดังนี้

การดำเนินงานที่ผ่านมา อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ได้แสดงออก ถึงการมีส่วนร่วมและแบ่งเบาภารกิจของทางราชการ เพื่อให้การสงเคราะห์และพัฒนา คุณภาพชีวิตแก่เพื่อนมนุษย์ผู้ด้อยโอกาส ทั้งในสถานสงเคราะห์ แหล่งชุมชน และชนบท ห่างไกลทั่วประเทศ ซึ่งจากการรวมตัวกันของอาสาสมัคร ได้มีการพัฒนารูปแบบ การจัดตั้งองค์กรขึ้น ทั้งในรูปของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์รุ่นต่างๆ ชมรมอาสาสมัคร ประชาสงเคราะห์ สมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และมูลนิธิส่งเสริมอาสาสมัคร ประชาสงเคราะห์ ตามลำดับ

ด้วยความร่วมมือและความเสียสละของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ซึ่งให้การสนับสนุนของทางราชการมาโดยตลอด กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม ในฐานะองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลงานด้านสวัสดิการสังคม ของรัฐบาล จึงได้จัดให้มีการจัดงาน ประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ดีเด่น ประจำปี ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา เพื่อเป็นการประกาศและยกย่องเกียรติคุณความดี ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่ทำความประ โยชน์ให้กับประเทศชาติ เพื่อเป็นขวัญ กำลังใจ ในการปฏิบัติงาน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั่วไปตลอดจนอนุชนรุ่นหลัง

2.3 นโยบาย ทิศทางเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

นโยบายของกรมประชาสงเคราะห์ เกี่ยวกับการดำเนินงานอาสาสมัคร ประชาสงเคราะห์ในระยะเริ่มต้น เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในงาน สังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้ด้วยภาวะจำกัดของภาครัฐทางด้านงบประมาณและอัตราค่าจ้าง การแสวงหาทรัพยากรชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบปัญหา จึงเป็นสิ่ง ที่จำเป็น

กรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดตั้งศูนย์รับบริจาคสิ่งของเหลือใช้ขึ้น ในกองบริการชุมชน คือเงินและสิ่งของ หลังจากที่ได้รับบริจาคสิ่งของมามากมาย เจ้าหน้าที่ผู้ที่ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ จึงได้ริเริ่มการระดมทรัพยากรด้านคนขึ้น

โดยการจัดอบรมอาสาสมัคร ทั้งนี้เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคลทั้งด้านกำลังความคิด กำลังงานหรือการเสริมทางด้านกำลังงบประมาณ

กรมประชาสงเคราะห์ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อให้เป็นอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง โดยในแผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2530-2534) ได้กำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ เน้นเป้าหมายพัฒนาการสังคมสงเคราะห์ คือการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลในพื้นที่ ให้สามารถพึ่งตนเองตามเกณฑ์ความจำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งในกลวิธีการดำเนินงาน ในส่วน ของแผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้จัดให้มีการฝึกอบรมประชาชน ที่สนใจงานสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ให้กับหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน โดยเน้นโครงการเพิ่มและพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ, 2529 : 32-35)

ในส่วนของแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535-2539) ได้กำหนดให้งานพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ อยู่ในแผนงานพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรและระบบนิเทศงาน โดยเร่งขยายจำนวนอาสาสมัคร และจัดระบบงานอาสาสมัคร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานรับใช้สังคมได้อย่างเต็มที่ โดยให้มีการจัดระบบข้อมูลอาสาสมัครแต่ละประเภท การพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของอาสาสมัคร ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และทันต่อเหตุการณ์ การสร้างข่ายการประสานงานอาสาสมัครแต่ละประเภท ตลอดจน การส่งเสริมสนับสนุนและให้กำลังใจแก่อาสาสมัคร ในการปฏิบัติงาน (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2534 : 27-28)

ปัจจุบันในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2540-2544) ได้กำหนดให้งานพัฒนาอาสาสมัครอยู่ในยุทธศาสตร์พัฒนา การบริหารจัดการ โดยกำหนดไว้ใน 2 มาตรการ (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคม แห่งชาติ, 2539 : 50)

1. การพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอให้โอกาสบุคลากรในการฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน ประชุมสัมมนาทั้งในและต่างประเทศ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการควบคุม จรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนให้ได้รับบริการ จากบุคลากรด้านสวัสดิการสังคมอย่างมีคุณภาพ โดยในส่วนนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ เห็นควรให้มีการจัดตั้ง สถาบันวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ การใช้ใบประกอบวิชาชีพ โดยมีกลไกและหน่วยงานที่เหมาะสมปฏิบัติหน้าที่ในการออก กำกับ ดูแล และถอดถอน ใบประกอบวิชาชีพดังกล่าว และในส่วนของอาสาสมัครให้มี การจัดตั้งศูนย์ประสานงาน อาสาสมัครด้านสวัสดิการสังคมขึ้น

2. ส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมแก่บุคลากร และอาสาสมัคร ด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะผู้ที่ต้องปฏิบัติงานกับกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มผู้รับบริการที่ต้องดูแลใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง เช่น ผู้ป่วยเอดส์ เด็กพิการซ้ำซ้อน เป็นต้น

จากแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวกรมประชา-สงเคราะห์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ทั้งนี้โดยเน้น มาตรการที่เริ่มต้นจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนฯ ฉบับที่ 1 ไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรและระบบนิเทศงานในแผนฯ ฉบับที่ 2 และการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริม ให้มีการจัดสวัสดิการให้กับอาสาสมัครในแผนฯ ฉบับที่ 3 ซึ่งจะเห็นว่าได้ให้นโยบาย ในการพัฒนาอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง

ในทางปฏิบัติการประชาสงเคราะห์ได้จัดอบรมและพัฒนาอาสาสมัคร โดยตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน กรมประชาสงเคราะห์ ได้ดำเนินการอบรมอาสาสมัคร ประชาสงเคราะห์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวม 306 รุ่นใน 76 จังหวัด มีอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ รวมจำนวน 22,665 คน บทบาทของอาสาสมัคร โดยสรุป ในปัจจุบันมีดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนของกรมประชาสงเคราะห์ในพื้นที่ เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ เชื่อมเยินและติดตามผลการให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน

ผู้ทุกข์ยากคือดริ้น ทุกประเภท อาทิ เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบภัย อย่างต่อเนื่อง

2. เป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์ องค์การสังคมสงเคราะห์ ของภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา ของผู้ประสบ ปัญหาความทุกข์ยากคือดริ้นแต่ประเภท แต่ละบทบาทหน้าที่เพื่อแนะนำ บริการและ ความช่วยเหลือตามหลักการ และวิธีการให้การสงเคราะห์ของทางราชการและองค์กรนั้นๆ เพื่อให้บริการต่างๆ เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งถึงและทันเหตุการณ์

3. สนับสนุนการจัดตั้ง และการพัฒนางาน “ศูนย์สงเคราะห์ราษฎร ประจำหมู่บ้าน” ในหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยดำเนินการสำรวจ จัดทำข้อมูลผู้ด้อยโอกาส ทางสังคม เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการจัดบริการด้านสวัสดิการสังคม และจัดกิจกรรมด้านบริการต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และช่วยติดตามรายงาน ผลการดำเนินงานช่วยเหลือตามวิธีการขององค์กรต่างๆ และตามที่หน่วยงานองค์กรนั้นๆ ขอให้ช่วยดำเนินการ

4. การจัดกิจกรรมโครงการรณรงค์หาทุน และร่วมบริจาค สิ่งของ ให้การ สนับสนุนกิจกรรมการสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยากคือดริ้น ด้อยโอกาสประเภทต่างๆ โดยร่วมมือกับทางราชการ มูลนิธิ สมาคม องค์กรภาคเอกชนต่างๆ รวมถึงกิจกรรม รณรงค์หาทุนเพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น สาธารณภัย เป็นต้น

5. การเข้าร่วมกิจกรรมและงานสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับลักษณะงานทางด้าน สวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ทั้งของภาครัฐบาลและภาคเอกชน

จากการทบทวนบทบาทของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และสถานการณ์ ของสภาพปัญหาด้านสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะปัญหาของผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับผลกระทบ จากปัญหาการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวโน้มการเพิ่มประชากร ของผู้สูงอายุ วิถีชีวิตของผู้สูงอายุจึงต้องพบกับปัญหามากขึ้น นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลง ด้านร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นไปตามวัยอยู่แล้ว กรมประชาสงเคราะห์ จึงได้พิจารณา ถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดบริการทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ และการระดมทรัพยากรบุคคล คืออาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่มีอยู่แล้ว เข้ารับการพัฒนาประสิทธิภาพทางด้าน

การดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขในสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนหรืออาสาสมัครเป็นสำคัญ จึงเป็นที่มาของ “อาสาสมัครเพื่อดูแลผู้สูงอายุ”

บทที่ 3

การพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์เพื่อดูแลผู้สูงอายุ

การดำเนินการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ สำหรับดูแลผู้สูงอายุ จุดเริ่มจากแนวความคิดที่ต้องการขยายบทบาทของอาสาสมัครที่มีอยู่ ซึ่งมีภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่ทั่วไป ให้มีความสามารถเฉพาะด้าน และมีเป้าหมายในภารกิจที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น เป็นการตอบสนองต่อแผนนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน และสรรหาบุคคลในพื้นที่หรือในชุมชน ดำเนินกิจกรรมเพื่อชุมชนของตนเอง

3.1 กระบวนการในการดำเนินงาน

ในการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ดูแลผู้สูงอายุ ได้กำหนดกระบวนการเป็นขั้นตอนในการดำเนินงาน คือ

3.1.1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ โดยการศึกษาข้อมูลพบว่า

1) ประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากข้อมูลของสถาบันประชากรศาสตร์ พบว่า ประชากรผู้สูงอายุจากเดิมมี 1.2 ล้านคน หรือร้อยละ 4.6 ของประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2503 เพิ่มขึ้นเกือบ 5 ล้านคน หรือร้อยละ 7.2 ในปี พ.ศ.2533 และคาดว่าทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึง 5.8 ล้านคน หรือร้อยละ 9.3 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2544) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีแนวโน้มต่อการเกิดปัญหาดูแลผู้สูงอายุในอนาคต ด้วยเหตุที่ขนาดครอบครัวเล็กลงหรือเป็นครอบครัวเดียวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุขาดผู้ดูแลมีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน

2) ในด้านความต้องการของผู้สูงอายุจะพบว่า มีความต้องการในหลายๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากวัยอื่นๆ ด้วยกันคือ

2.1) ด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งเกิดจากสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสรีระตามธรรมชาติ ก่อให้ผู้สูงอายุต้องประสบกับความเจ็บป่วย โรคภัยไข้เจ็บ จนเป็นเหตุให้

ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ หรืออาจก่อให้เกิดความพิการในลักษณะต่างๆ ได้

2.2) ด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3) ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน เพื่อเป็นหลักประกัน ในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง

2.4) ด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ที่ถูกสุขลักษณะ สะดวกสบาย ต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งมั่นคงปลอดภัยและการอยู่พร้อมกันของสมาชิก ในครอบครัว

2.5) ด้านจิตใจ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นผลอันเกิดจาก สภาพความต้องการที่เกิดขึ้นทั้งหมด ที่จะส่งผลต่อความรู้สึกของความพอใจ ความสุข ความวิตกกังวล

3) จากความต้องการหลายประการ ผู้สูงอายุจำนวนมาก ไม่ได้รับการ ตอบสนองต่อความต้องการเพียงพอ หรือไม่ได้รับการตอบสนองเลย จึงทำให้เกิดปัญหา ต่อตัวผู้สูงอายุและพบเห็นเสมอประกอบด้วย

3.1) ปัญหาด้านสุขภาพ อันเกิดจากความเสื่อมของร่างกาย ตามธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เช่น โรคกระดูก คอ หู คอ จมูก เบาหวาน ไต ฯลฯ

3.2) ปัญหาไร้ที่อยู่อาศัย

3.3) บุตร หลาน ญาติพี่น้องไม่ให้ความเอาใจใส่เลี้ยงดู

3.4) ความว่าเหว่เปล่าเปลี่ยว

3.5) รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

3.6) มีเวลาว่างมาก

3.7) มีความวิตกกังวลสูง มีอารมณ์เครียดและหวาดระแวง

3.8) มีปัญหาทางกฎหมาย

3.9) ไม่มีทุนทรัพย์สำหรับประกอบอาชีพ

3.10) ไม่มีที่ปรึกษายามมีปัญหาขัดข้องต่างๆ

3.11) ปัญหาอื่นๆ

ในกระบวนการแรกนี้ เป็นการศึกษาคำความเข้าใจผู้สูงอายุ ถึงปัญหา

และความต้องการ เพื่อจะนำไปสู่การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ผู้สูงอายุที่จะได้รับการดูแลจากการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์นั้น ควรมีลักษณะเช่นใด ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย นี้จะช่วยให้การกำหนดแผนการพัฒนาอาสาสมัคร มีทิศทางที่สอดคล้องกัน

3.1.2. การกำหนดกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในข่ายการดูแล การกำหนดลักษณะของผู้สูงอายุ ได้ประมวลขึ้นจากสภาพปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดยพบว่ามีความแตกต่างกันบางประการระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนชนบทกับผู้สูงอายุในเมือง จึงได้จัดแบ่งผู้สูงอายุที่สมควรได้รับการดูแลเป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ

- 1) กลุ่มผู้สูงอายุในชนบท หมายถึงผู้ที่
  - 1.1.) อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ
  - 1.2.) ได้รับเบี้ยยังชีพจากกรมประชาสงเคราะห์
  - 1.3.) เจ็บป่วยและไม่แข็งแรง
  - 1.4.) ออกจากโรงพยาบาลใหม่ๆ
  - 1.5.) ไม่มีผู้อุปการะ
  - 1.6.) อาศัยในชุมชนที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ และภัยพิบัติต่างๆ
  - 1.7.) สมัครใจที่จะรับบริการจากอาสาสมัครที่อยู่ในชุมชนนั้น
- 2) กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผู้ที่
  - 2.1.) อาศัยอยู่ตามลำพังและไม่มีผู้ดูแล (ซึ่งอาจจะเป็นช่วงเวลากลางวันหรือทั้งวันก็ได้)
  - 2.2.) เจ็บป่วยและไม่แข็งแรง
  - 2.3.) ออกจากโรงพยาบาลใหม่ๆ
  - 2.4.) ยากจนและชุมชนส่งเรื่องมาขอรับความช่วยเหลือ
  - 2.5.) ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณชุมชน
  - 2.6.) สมัครใจรับบริการจากอาสาสมัคร และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนอื่นๆ

3.1.3. การวางแนวทางในการพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ในการกำหนดแนวทาง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในข่ายการดูแล จึงได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1) การคัดเลือกอาสาสมัคร นอกเหนือจากการกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่ประสงค์จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เช่น มีอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป และประสงค์จะอุทิศตนเพื่อเข้าร่วมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมแล้ว คุณสมบัติประกอบ ที่จำเป็นต้องพิจารณาเพื่อคัดเลือกเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสม ต่อการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในแต่ละเขตพื้นที่ คือ

1.1) กลุ่มอาสาสมัครในต่างจังหวัด หรือในส่วนภูมิภาค จะต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านที่มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยคัดเลือกมาหมู่บ้านละ 1 คน

1.2) กลุ่มอาสาสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร จะต้องเป็นสมาชิกศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ หรือเป็นสมาชิกในชุมชน และได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการของศูนย์บริการชุมชน

2) การเพิ่มศักยภาพอาสาสมัคร ในด้านความรู้และทักษะ โดยวิธีการฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครที่ได้คัดเลือกในพื้นที่ ซึ่งในการฝึกอบรมให้ความสำคัญต่อกระบวนการในการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย

2.1) รายละเอียดเนื้อหาวิชา อันเป็นสาระสำคัญของการฝึกอบรมทั้งหมดประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครในการดูแลผู้สูงอายุ ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โรคของผู้สูงอายุและการดูแล การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุของภาครัฐและเอกชน และการจัดนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ

2.2) วิทยากร เน้นกรใช้วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถที่อยู่ในพื้นที่เป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้ที่ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ลักษณะทางสังคมในพื้นที่ ซึ่งจะประ โยชน์ต่อการถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการประสานในการให้บริการที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุในโอกาสต่อไปด้วย

2.3) วิธีการ ดำเนินการในหลายรูปแบบ อาทิ การบรรยาย อภิปราย การสาธิต ทัศนศึกษา และการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

3) การวางแผนการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรม ได้ร่วมกับอาสาสมัครเพื่อช่วยวางแผนเตรียมการในกิจกรรมด้านต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจในการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ กิจกรรมประกอบด้วย

3.1) การเตรียมการดำเนินงานของอาสาสมัคร ได้แก่

- 1) การจัดตั้งกลุ่ม คณะอาสาสมัครเพื่อสร้างทีมงานในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน
- 2) การส่งเสริมและจัดตั้งกองทุนในเบื้องต้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการดำเนินงานช่วยเหลือผู้สูงอายุ
- 3) การจัดเตรียมแผนการช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สิ่งของ อุปกรณ์ การเดินทาง
- 4) การจัดเตรียมแบบฟอร์มให้อาสาสมัครสำหรับบันทึกประเด็นสำคัญในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ต่อการรายงานผลในเบื้องต้น
- 5) อื่นๆ

3.2) การประสานและส่งเสริมการปฏิบัติงาน ในการประสานงานในระดับพื้นที่ เป็นบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ รวมทั้งช่วยติดต่อประสานงานในด้านต่างๆ ให้แก่อาสาสมัครฯ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ราบรื่น หรือได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนอย่างเหมาะสม

ในการส่งเสริมการปฏิบัติงาน ส่วนหนึ่งดำเนินการโดยรวบรวมผลงานการช่วยเหลือผู้สูงอายุของอาสาสมัคร ตามที่ได้สรุปบันทึกไว้ในสมุดปฏิบัติงานประจำตัวของอาสาสมัครในขั้นตอนของการรายงานผล และจะนำข้อมูลผลงานที่ได้มาใช้ประกอบการพิจารณา สำหรับการเป็นอาสาสมัครประจำสัปดาห์ดีเด่นประจำปี เพื่อประกาศเกียรติคุณให้ทราบโดยทั่วกัน และนอกจากนั้นยังได้ส่งเสริมในเรื่องของเงินทุนเริ่มต้นเพื่อใช้เป็นฐานในการจัดตั้งกองทุนอีกด้วย

3.3) การรายงานผล โดยกำหนดให้อาสาสมัครสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานตามแบบฟอร์มที่จัดเตรียมไว้ เมื่ออาสาสมัครออกปฏิบัติภารกิจเมื่อใด

ได้ดำเนินการในเรื่องอะไร อย่างไร จะต้องทำการบันทึกข้อมูลโดยสรุปอย่างคร่าวๆ และส่งผลการรายงานแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามลำดับต่อไป พร้อมกันนั้นให้อาสาสมัครบันทึกผลการปฏิบัติงาน ลงในสมุดปฏิบัติงานประจำตัวอาสาสมัครด้วย เพื่อประโยชน์ต่อการใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาในการประเมินผลงานต่อไป

3.4) การสัมมนาติดตามผล เมื่ออาสาสมัครออกปฏิบัติงานครบระยะเวลา 3 เดือน จะทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประจำสงเคราะห์ทั้งหมด ตามจำนวนในแต่ละเขตพื้นที่ที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการสัมมนา แบ่งกลุ่มอภิปราย เสนอรายงานสรุปพร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นของกลุ่มตามที่ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อหาข้อสรุปในภาพรวมของแต่ละเขตพื้นที่ และใช้เป็นแนวทางของการพัฒนาอาสาสมัครประจำสงเคราะห์ให้ครบถ้วนตามขั้นตอนทั้งหมดต่อไป โดยในการดำเนินงาน หากมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้นำในท้องถิ่น จังหวัดให้ร่วมรับฟังให้ข้อคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการประสานการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประจำสงเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น

3.2 โครงการทดลองการพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

การพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้จัดทำเป็นโครงการอาสาสมัครประจำสงเคราะห์ดูแลผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2537 เป็นโครงการทดลองแบ่งการดำเนินการเป็นชุมชนชนบท โดยเลือกพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีและในชุมชนเมือง โดยพิจารณาเลือกพื้นที่ชุมชนแออัดเมืองในเขตดินแดงและห้วยขวาง ของกรุงเทพมหานคร ได้คัดเลือกอาสาสมัครเข้ารับการฝึกอบรม ตามคุณลักษณะที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ที่กำหนดไว้ในการคัดเลือกอาสาสมัคร

ในการคัดเลือกพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นโครงการทดลอง จึงได้ปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างกองบริการชุมชน กองสวัสดิการสงเคราะห์และกองฝึกอบรมว่าจะเลือกทำในชนบท 1 แห่ง และในส่วนภูมิภาคอีก 1 แห่ง สำหรับชุมชนก็เลือกจังหวัดภาคกลางและเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนมาก คือที่อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีผู้สูงอายุอยู่ถึง 7.29% ของจำนวนประชากรของจังหวัด

อนึ่งการคัดเลือกพื้นที่ในเมืองเห็นว่า ในเขตดินแดงและห้วยขวางนั้น เป็นแหล่งชุมชนแออัดและมีแฟลตที่พักอาศัยของผู้มีรายได้น้อย เท่าที่กองบริการชุมชน

มีสำนักงานประชาสงเคราะห์ชุมชนเขตอยู่ใน 2 พื้นที่พบว่า มีผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ตามลำพัง เนื่องจากถูกหลานออกไปทำงานในตอนกลางวัน ผู้สูงอายุบางคนก็เจ็บป่วย ไม่มีใครดูแลหรือนำไปรับการรักษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้ประสานงานผู้เกี่ยวข้องให้คัดเลือกอาสาสมัคร เข้ารับการอบรมรุ่นละ 20 คน แห่งละ 2 รุ่น และคัดเลือกผู้สูงอายุ ที่อยู่ในขอบข่ายของการช่วยเหลือ

3.3 หลักสูตรการฝึกอบรม

ในขณะเดียวกันได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม โดยใช้เวลาช่วงแรก 3 วัน แบ่งเป็น 1) ภาคทฤษฎี 2 วัน ฝึกปฏิบัติ 1 วัน ในภาคทฤษฎีนั้นก็เน้นที่จะให้อาสาสมัครเข้าใจธรรมชาติของผู้สูงอายุ อาทิเช่น ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โรคของผู้สูงอายุและการดูแล การจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ก็เน้นในเรื่องภารกิจของอาสาสมัครในการดูแลผู้สูงอายุ ให้รู้หลักวิธีการออกไปเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ 2) การฝึกปฏิบัติ 3) การสัมมนาติดตามผลหลังการฝึกอบรม 3 เดือน ใช้เวลา 1 วัน

3.4 วิธีการฝึกอบรม

ในภาคทฤษฎีและเป็นการบรรยาย การอภิปราย การสาธิต และกรณีศึกษา สำหรับภาคปฏิบัติได้ดำเนินการดังนี้

3.4.1. คัดเลือกพื้นที่ลงฝึกปฏิบัติดังกล่าวแล้วข้างต้น

3.4.2. แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มละ 3-5 คน มีเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม 1 คน

3.4.3. ระยะเวลาการฝึกปฏิบัติใช้เวลา 1 วันเต็ม แบ่งเป็นภาคเช้า ออกเยี่ยมเยียนภาคบ่าย จะกลับมารวมกลุ่มกันเพื่ออภิปรายปัญหาจากการเยี่ยมเยียน ผลที่ได้จากการเยี่ยมเยียน นอกจากผู้ดำเนินการจะอธิบายชี้แจงแล้ว ก็นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการสัมมนาติดตามผล และปรับปรุงหลักสูตรในการฝึกอบรมครั้งต่อไปด้วย

ตารางการจัดฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

จังหวัด	รุ่นที่	ครั้งที่	จำนวนผู้สูงอายุ	ระยะเวลา	สถานที่
กาญจนบุรี	1	1	25	28 กพ.-2 มี.ค.37	อำเภอเสาวชัย ศาลาประชาคม จ.กาญจนบุรี
		2	25	26 พค.37	
	2	1	20	15-17 มี.ย.37	อำเภอเสาวชัย องค์การบริหาร ส่วน จังหวัด กาญจนบุรี
		2	20		
กรุงเทพมหานคร (เขตดินแดง และห้วยขวาง)	1	1	15	3-5 พ.ค. 37	ศูนย์บริการ ชุมชน ดินแดง กรมประชา สงเคราะห์
		2	15	8 สค.37	
	2	1	16	2-4 สค. 37	ศูนย์บริการชุมชน ดินแดง กรมประชา สงเคราะห์
		2	16		

ในระหว่างการฝึกอบรม ได้มอบหมายให้อาสาสมัครทั้งสองพื้นที่
เลือกระยะเวลาในการเยี่ยมชมและรับผิดชอบ จำนวนผู้สูงอายุที่จะดูแลเอง ที่อ.เสาวชัย
กำหนดเยี่ยมอาทิตย์ละ 1 วัน อาสาสมัคร 1 คน ดูแลผู้สูงอายุ 5 คน ส่วนในกรุงเทพมหานคร
ใช้ระยะเวลาเท่ากัน แต่ขอดูแลผู้สูงอายุเพียง 2-3 คน

ในการประเมินผลการพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจากการฝึกอบรม
ได้ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม โครงการในหลายประเด็น คือ

1. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเห็นว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรที่จัดทำ เป็นการเพิ่มทักษะการดูแลผู้สูงอายุ
2. เนื้อหาของหลักสูตรมีความชัดเจน แต่ควรเพิ่มเวลาสำหรับความรู้ในด้านการบริการของรัฐและเอกชน ตลอดจนการฝึกปฏิบัติโดยเฉพาะวิชาถ่ายภาพบำบัด
3. ในการฝึกปฏิบัติการเยี่ยมผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน สร้างจิตสำนึกที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ
4. อายุของผู้เข้าอบรมมีความสำคัญต่อการฝึกอบรม โดยผู้เข้าอบรมที่มีอายุน้อยกว่าจะให้ความสนใจในเนื้อหา มีความกระตือรือร้นในการทำงานมากกว่าผู้เข้าอบรมที่อายุมาก

3.5 การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเพื่อดูแลผู้สูงอายุ

ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชนชนบทของจังหวัดกาญจนบุรี ได้กำหนดให้อาสาสมัครเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อเข้าไปช่วยดูแลปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดยกรมประชาสงเคราะห์ ได้มอบเงินทุนจำนวน 3,000 บาท จากการช่วยเหลือขององค์การ Help Age International เป็นกองทุนฉุกเฉิน และอาสาสมัครได้ร่วมกันระดมทุน ในเรื่องการเดินทางไปโรงพยาบาล ค่ายาหรือค่าอาหาร นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น งานวันสงกรานต์

สำหรับอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จะออกเยี่ยมบ้านได้ยาก เพราะผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมโครงการนี้น้อย ผู้สูงอายุยังไม่เข้าใจในบทบาทของอาสาสมัคร ประกอบกันต่ออาสาสมัครเองมีเวลาในการปฏิบัติงานน้อยมาก จึงกำหนดการเยี่ยมผู้สูงอายุในชุมชน 2 สัปดาห์ หรือเดือนละ 1 ครั้ง กลุ่มอาสาสมัครนี้จะได้รับเงินสนับสนุนเป็นทุนการดำเนินงาน 3,000 บาทเช่นเดียวกัน และได้ระดมทุนเพิ่มขึ้นเป็น 7,000 บาท ได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในเทศกาลวันสงกรานต์เช่นเดียวกันกับอาสาสมัครในจังหวัดกาญจนบุรี

3.6 ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทั้ง 2 ชุมชน ที่ดำเนินการอบรม

และให้ปฏิบัติงานนี้ นับว่าเป็นกลุ่มริเริ่มหรือนำร่องไปสู่ การพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ได้เสนอความคิดเห็นและปัญหาที่เกิดขึ้นกลับมายังกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งประมวลได้คือ

1. ผู้สูงอายุหรือผู้เกี่ยวข้อง ยังมีความคิดเห็นที่ว่า เมื่ออาสาสมัครออกไปเยี่ยมเยียน จะเป็นการนำสิ่งของมาช่วยเหลือ มากกว่าพบปะพูดคุยเป็นเพื่อน

2. การทำงานของอาสาสมัครในการดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ จะพบปัญหาความไม่เข้าใจของสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุหรือตัวผู้สูงอายุเอง โดยจะไม่ยอมให้อาสาสมัครติดต่อกับผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพสังคมเมือง ไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้า ทำให้เกิดปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ภาพในช่วงแรก ส่วนในเขตชนบทจะพบว่า บ้านของผู้สูงอายุจะอยู่ห่างไกล ก็มีอุปสรรคอยู่บ้างในเรื่องการเดินทางไปเยี่ยมดูแล

3. ในการรายงานอาสาสมัครจำนวนมาก มีปัญหาในการเขียนรายงานการเยี่ยมบ้าน จึงได้เสนอให้พิจารณาจัดทำแบบรายงานที่ง่ายขึ้นกว่าเดิม

3.7 การพัฒนาอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุกับผลที่เกิดขึ้น

การจัดทำโครงการริเริ่มหรือนำร่องอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ได้ขยายไปสู่การนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนชนบท จังหวัดกาญจนบุรี และชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเปิดแนวทางใหม่ ให้อาสาสมัครมีเป้าหมายการปฏิบัติงานเฉพาะด้านมากขึ้น โดยใช้กลุ่มเป้าหมายที่จะปฏิบัติเด่นชัดขึ้น การดำเนินการพัฒนาอาสาสมัครนี้ก่อให้เกิดผลใหม่ๆ ขึ้นต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของกรมประชาสงเคราะห์ คือ

3.7.1. ขยายโอกาสการรับบริการของผู้สูงอายุ รัฐมีข้อจำกัดบางประการที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้โดยทั่วถึง ในขณะที่ความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุจะเริ่มขึ้นตามปริมาณของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้สูงอายุจะต้องได้รับโอกาสในการบริการประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งสามารถจัดขึ้นได้ในชุมชน โดยอาสาสมัครที่ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพียงพอ กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น

3.7.2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยแนวคิดและนโยบาย

ในการจัดสวัสดิการสังคม ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม ต้องเกิดขึ้นภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ทรัพยากรบุคคลในชุมชน เป็นผู้เข้าร่วมในการคิดวางแผน และประเมินผล

เนื่องจากคุณสมบัติพื้นฐานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก คือ การมีภูมิถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชน ท้องถิ่นเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับผู้สูงอายุ อาสาสมัครฯ จะมีความคุ้นเคยต่อตัวผู้สูงอายุ รวมถึงคุ้นเคยต่อสภาพพื้นที่ ภูมิประเทศ และประการสำคัญอย่างยิ่ง คือมีความเข้าใจร่วมกันในวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อการแสดงออกตามบทบาทในสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อกันและกัน อันจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครฯ ที่มีต่อผู้สูงอายุเป็นไปได้ในลักษณะดังนี้

1) มีความรู้และเข้าใจในพื้นฐานบางประการ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในสิ่งที่ปัญหาความต้องการ รวมไปถึงคุณลักษณะ ศักยภาพของผู้สูงอายุเองว่าเป็นอย่างไร สามารถที่จะร่วมในกิจกรรมใดๆ ได้บ้าง

2) เมื่อรู้สาเหตุ ตลอดจนรายละเอียดและส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุก็ย่อมมีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

3) หากในการดำเนินงาน จำเป็นต้องอาศัยช่วงระยะเวลาเป็นระยะๆ อันสืบเนื่องมาจากความหลากหลายซับซ้อนของปัญหา ซึ่งอาจจะต้องช่วยเหลือแก้ไขอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ก็สามารถจะกระทำได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าโดยคุณสมบัติพื้นฐานของตัวอาสาสมัครฯ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ตัวแปรที่สำคัญที่จะบ่งชี้ชัดว่าในการปฏิบัติภารกิจสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ก็ย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น ระดับการศึกษา ความเข้าใจในการฝึกอบรม ความตั้งใจ และอุดมการณ์ที่มั่นคงต่อการเสียสละเช่นกัน ซึ่งในประเด็นนี้ สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมต่อสภาพทางความคิดและจิตใจของอาสาสมัครฯ ได้นั้นก็คือ การดำเนินการในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะที่จะทำให้ อาสาสมัครฯ ได้รู้ ได้เห็นและเกิดเป็นความเชื่อมั่นและความศรัทธาด้วยเช่นกัน

3.7.3. การให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นพื้นฐาน แนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ยังชี้ความสำคัญของชุมชนเป็นหลักด้วยเห็นว่า ชุมชนเป็นแหล่งของการดำเนินงานที่จะได้ผลมากที่สุด เพราะอย่างน้อยรูปแบบที่อาสาสมัครฯ ดำเนินงาน

จะเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนอื่นๆ หรือบุคคลในครอบครัวได้ตระหนัก และหันมาสนใจ ในผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น นอกจากนongค์กรรัฐและongค์กรประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล และศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จะได้เข้ามามีส่วน ในการจัดสวัสดิการหรือบริการให้กับผู้สูงอายุให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

3.7.4. การเสริมสร้างระบบเครือข่ายการให้บริการ การกระจายอำนาจ การจัดบริการให้แก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ตามแนวทางของการพัฒนางาน เพื่อช่วยปฏิบัติหน้าที่ เสมือนหนึ่งเป็นเครือข่ายของการจัดบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ในภาพรวม สิ่งนี้อาจเรียกได้ว่า เป็นongค์ประกอบในความเข้มแข็งของอาสาสมัครว่า จะสามารถจัดบริการให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้หรือไม่ อย่างไรนั้น ได้แก่

1) การสร้างกลุ่ม โดยภายหลังการฝึกอบรมในแต่ละรุ่น อาสาสมัคร ประชาสงเคราะห์ จะรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม มีจำนวนสมาชิกเท่ากับจำนวนที่เข้ารับการฝึกอบรม พร้อมทั้งได้ดำเนินการในด้านต่างๆ เกี่ยวกับ การจัดตั้งกองทุนดำเนินการ การวางแผนงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของชมรมและของสมาชิก มีคณะกรรมการ ดำเนินงาน

2) การดำเนินกิจกรรม ตามแผนงานที่กำหนดไว้ในแต่ละสัปดาห์ อาสาสมัคร 1 คน จะปฏิบัติภารกิจเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ 1-2 ครั้ง แต่ละครั้งจะกำหนด จำนวนผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือประมาณ 3-5 ราย และออกช่วยเหลือโดยการเยี่ยมเยียนพูดคุย ให้คำแนะนำชี้แจงในสิ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดบริการในชุมชน การช่วย ในเบื้องต้นเมื่อพบผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย และอื่นๆ

3) ความอิสระในการดำเนินงาน ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ของอาสาสมัครฯ จะเป็นการกระทำในลักษณะที่ว่า อาสาสมัครฯ เป็นผู้วางแผนเอง และปฏิบัติเอง สำหรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ของทางราชการเป็นเพียงการชี้แจง ให้คำแนะนำในส่วนที่เป็นรูปแบบ วิธีการของแผนเท่านั้น ส่วนรายละเอียดที่เป็นเนื้อหา สารของการดำเนินการทั้งหมดว่าจะทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน กับใคร อย่างไรนั้น อาสาสมัครฯ เป็นผู้กำหนดเองทั้งสิ้น การปฏิบัติซึ่งเป็นไปด้วยความเป็นอิสระ และคล่องตัวมากกว่า เพราะมิได้ยึดติดกับระบบ ระเบียบวิธีปฏิบัติของทางราชการเป็นหลัก

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ตามกรณีศึกษาในเรื่องนี้ เป็นวิธีการหนึ่งของกระบวนการพัฒนางาน โดยเฉพาะ ในด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ที่ประสบความสำเร็จทุกฝ่ายภาคีคือ หน่วยงานการดูแลเอาใจใส่ โดยในการดำเนินงาน ได้ยึดตามหลักการแนวทางที่เหมาะสม ต่อสภาพปัญหาสังคม สภาพแวดล้อมทางการบริหารหรือการจัดการ จึงได้มุ่งที่จะแสวงหา ความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายในสังคม โดยได้ยึดในแนวนโยบายของการกระจายบริการ ให้ถึงมือผู้สูงอายุโดยตรงอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ซึ่งกลุ่มบุคลากรที่จะสามารถ ให้การช่วยเหลือต่อผู้สูงอายุ อันเป็นกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศได้อย่างเหมาะสมที่สุด ตามแนวทางที่กำหนดไว้คือ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ วิธีการที่ได้ดำเนินการเพื่อพัฒนา อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในขณะนี้คือ การฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนความสามารถในการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆ รวมถึงการประสานงาน ในระดับพื้นที่ปฏิบัติ และการสัมมนาติดตามผลในภายหลังการปฏิบัติ

จากผลในทางปฏิบัติของอาสาสมัคร ที่ได้ดำเนินการต่อผู้สูงอายุตามเขตพื้นที่ ในจังหวัดกาญจนบุรี และกรุงเทพมหานคร อันเป็นเขตพื้นที่ในโครงการทดลองนั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อดีในหลายประการ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุโดยตรง หรือเกี่ยวกับการปรับปรุงแนวทางการบริหารงานของทางราชการ หรืออาจรวมไปถึงสังคมโดยส่วนรวม ด้วย แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นควบคู่ไปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจาก การดำเนินงานพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ยังเป็นเพียงลักษณะ โครงการทดลองในระยะแรก ซึ่งหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขกัน อย่างจริงจัง เป็นที่เชื่อมั่นว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการจัดบริการสวัสดิการสังคมเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามในการบริหารงานเพื่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาพิจารณา หาแนวทางหรือมาตรการอื่นๆ อันเป็นปัจจัย ประกอบที่สำคัญสำหรับนำไปสู่การจัดระบบ ระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างครบถ้วนในทุกๆ ด้าน

ทั้งนี้เพราะเหตุว่าสภาพข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดต่อสังคม และการบริหารงานของทางราชการ มีขอบเขตในเชิงปริมาณ ตลอดจนเนื้อหาสาระที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา การใช้วิธีการหรือมาตรการใดมาตรการหนึ่งเพียงอย่างเดียวย่อมไม่สามารถจะเกิดผลสำเร็จได้อย่างแน่นอน มาตรการอื่นๆ จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาและนำมาใช้ปฏิบัติควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย เพราะผลสุดท้ายที่จะได้ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ นั้น มีความสำคัญยิ่งดังนี้

1. มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ของผู้สูงอายุทั่วประเทศ ผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีประสบปัญหาทุกข์ยากเดือดร้อน เจ็บไข้ได้ป่วย ขาดการเอาใจใส่ดูแล จะได้รับการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม

2. สังคมมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรักความเมตตาต่อกัน อันเป็นพื้นฐานในการส่งเสริม พัฒนาวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยที่มีมาแต่อดีต ซึ่งในปัจจุบันนับวันจะเลือนหายไป ซึ่งจะทำให้การดำรงชีวิต ระบบความสัมพันธ์ของประชาชนที่มีต่อกันในสังคมทั้งในระดับชนบท หรือชุมชนเมือง ดำเนินไปด้วยความผาสุก ร่มเย็น

3. รัฐมีกลไกทางการบริหารงานที่กว้างขวาง มีประสิทธิภาพในการดูแลป้องกัน แก้ไขหรือพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ที่เกิดจากพลังความเข้มแข็งของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกลุ่มหรือองค์กรเครือข่ายที่สำคัญของรัฐ ในการดำเนินบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

การจัดระบบเพื่อการพัฒนาบทบาทของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ตามแนวความคิดอันเป็นข้อเสนอแนะในบทนี้ ได้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีลักษณะที่อาจจะเป็นองค์ประกอบร่วม เป็นกระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีปฏิบัติใดๆ ก็ตาม ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ซึ่งน่าจะเป็นส่วนสำคัญต่อการพิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม เพื่อให้การพัฒนางานในด้านนี้มีความเป็นไปได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยประเด็นสำคัญที่ใครขอเสนอแนะ ประกอบด้วยดังนี้

1. การกำหนดทิศทาง เป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ

เนื่องจากในการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ หากพิจารณาโดยภาพรวมจะพบว่า มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมประชาสงเคราะห์ มี 2 หน่วยงาน คือ กองสวัสดิการสงเคราะห์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับบริการ คือ ผู้สูงอายุ และกองการสังคมสงเคราะห์เอกชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นบุคลากรร่วมในการปฏิบัติงาน

ดังนั้นในการกำหนดกรอบทิศทางเป้าหมายแผนงาน ตลอดจนในขั้นตอนการปฏิบัติและการสนับสนุนปัจจัยการบริการ ทำอย่างไรจึงจะเกิดความเป็นเอกภาพที่ชัดเจน เพราะหากขาดซึ่งทิศทางนำที่ชัดเจนแล้ว อาจส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ต่อผลการปฏิบัติติดตามมา เช่น การประสานงาน การตรวจสอบติดตาม การสรุปผล และรายงาน และที่สำคัญคือจะรับผิดชอบในผลงานอย่างไร โดยกรอบทิศทางดังกล่าวสมควรได้มีการกำหนดอย่างสอดคล้องกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับกรม กอง จังหวัด

2. การสรรหาอาสาสมัครเพื่อการพัฒนา

ปกติทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยของการบริหารที่สำคัญที่สุดของทุกระบบงาน ทุกขั้นตอนวิธีการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบภารกิจที่มีผลต่อประชาชนและสังคมโดยตรง จึงยังมีความสำคัญมากต่อประสิทธิภาพที่ทุกฝ่ายต้องการ การสรรหาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคัดเลือกให้เข้าสู่ระบบการทำงาน สวัสดิการสังคมของประเทศชาติ คุณสมบัติและความพร้อมในด้านต่างๆ ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ หากกล่าวโดยรวมหมายถึง ศักยภาพที่ครอบคลุมในด้านของความรู้ ความสามารถ ในการรับรู้ต่อสถานการณ์เทคโนโลยีวิชาการที่จำเป็น ความตั้งใจและเสียสละอย่างแท้จริง

ในการสรรหาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ แม้ได้เพียงจำนวนน้อย แต่สามารถปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคตได้ ในทางตรงกันข้ามถึงแม้ว่าจะสรรหาได้จำนวนมาก

หากไม่สามารถรับผิดชอบปฏิบัติการตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดได้ อาจกลายเป็นจุดจบของการพัฒนาได้เช่นกัน

3. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติงาน การวัดประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการติดตามตรวจสอบและสรุปผล การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์เพื่อการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในลักษณะต่างๆ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการใช้เป็นแนวทางสำหรับรวบรวมสรุปประเมินผล อาทิ จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการช่วยเหลือ ช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติงาน ลักษณะการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอุปสรรค หรืออื่นๆ เป็นต้น

4. การจัดตั้งกลุ่ม องค์กรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ คือความมุ่งหวังประการหนึ่งของการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อให้เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งในการจัดบริการในสังคม โดยขอบเขตพื้นที่และปริมาณของกลุ่มเป้าหมายซึ่งอยู่ในบทบาทหน้าที่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ได้รับมอบหมายนั้น หมายถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชนหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และสังคมโดยรวม การปฏิบัติการกิจของอาสาสมัครฯ ในลักษณะของทีมงาน กลุ่มหรือองค์กรในแต่ละระดับจะช่วยให้เกิดการประสานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรอาสาสมัครจึงเป็นสิ่งที่สมควรดำเนินการ โดยขอให้คำนึงถึง

4.1 คุณลักษณะของกลุ่ม อาทิ

- 4.1.1 การกำหนดเป้าหมายที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน
- 4.1.2 ปกป้องผลประโยชน์และกระจายอย่างเสมอภาค
- 4.1.3 แก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของชุมชน
- 4.1.4 มีผู้นำที่ดี
- 4.1.5 มีระบบการทำงานที่ดี

4.1.6 สมาชิกมีส่วนร่วม

4.2 การขยายการจัดตั้ง เพื่อให้การจัดตั้งสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และขอบเขตการปฏิบัติงานในระดับต่างๆ อย่างเหมาะสม ควรให้มีการขยายการจัดตั้ง กลุ่มองค์กรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในระดับจังหวัด ภาค รวมถึงระดับประเทศ เพื่อเป็นการขยายเครือข่ายงานอาสาสมัครฯ ให้กว้างขวาง เป็นเอกภาพ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างศักยภาพของอาสาสมัคร ได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ในการจัดตั้งขอให้คำนึงถึงตัวบุคลากร ทีมงานของกลุ่มอาสาสมัคร ที่สามารถดำเนินงาน อันเป็นหน้าที่ขององค์กร ในด้านการปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ มีใช้ลักษณะหน้าที่ของการประชุมเพียงครั้งคราวเท่านั้น

5. การประสานและส่งเสริม

ด้วยบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ ได้มอบหมายให้อาสาสมัครฯ เป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กร ที่จัดตั้งขึ้น ดังนั้น ในส่วนที่เป็นบทบาทสำคัญของภาครัฐ จะทำอย่างไร เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตความรับผิดชอบในระดับปฏิบัติของอาสาสมัครฯ แต่ละคน จนถึงในระดับนโยบายขององค์กรอาสาสมัครฯ สามารถดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประสิทธิภาพ

การประสานและส่งเสริม คือบทบาทหน้าที่ที่รัฐพึงดำเนินการ ในหลายระดับ และในลักษณะต่างๆ ได้แก่

5.1 การประสานในเชิงนโยบาย แผนงานร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ (ถ้าได้มีการจัดตั้ง)

5.2 การประสานในระหว่างการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจดำเนินการ เป็นรายบุคคลในพื้นที่หรือเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันตามสถานการณ์และเวลา

5.3 การส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่อาสาสมัครฯ โดยในทางปฏิบัติ ได้ดำเนินการ โดยการรวบรวมผลงาน ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อประกาศเกียรติคุณและยกย่องให้ทราบโดยทั่วกัน มาตรการนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

เพราะส่งผลต่อความรู้สึกและจิตใจของอาสาสมัครทุกคน เกียรติยศและศักดิ์ศรีในคุณค่าของอาสาสมัครฯ เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ อิ่มเอิบใจ เมื่อได้เสียสละอุทิศแรงกายตลอดจนทุนทรัพย์เพื่อช่วยเหลือสังคม

การดำเนินมาตรการเพื่อการส่งเสริมขวัญกำลังใจ จำเป็นที่จะต้องยึดมั่นในหลักการ กฎเกณฑ์ ระเบียบวิธีปฏิบัติด้วยความเสมอภาคอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นอาจส่งผลกระทบต่ออาสาสมัคร ซึ่งเป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติ โดยเฉพาะในทางจิตสำนึกว่าจะเป็นไปได้ในทางบวกหรือลบต่อทางราชการ และรวมไปถึงต่อสังคมในที่สุด

6. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์

ในความร่วมมือตาม โครงการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ หมายถึง กรมประชาสงเคราะห์กับประชาชนอาสาสมัครเป็นหลัก ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการประสานงานซึ่งกันและกันเป็นการเฉพาะ หากแต่ในความหมายขององค์ประกอบทางสังคม ยังครอบคลุมถึงบุคคล องค์กรในด้านต่างๆ อีกอาทิ ภาครัฐ (รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ) องค์กรธุรกิจ ด้านการศึกษา การศาสนา และประชาชนโดยทั่วไป

การขยายแนวร่วมหรือเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นในด้านใด หรือส่งเสริมความเข้าใจโดยทั่วไป ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ได้ ทั้งโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

มาตรการที่น่าจะส่งผลในทางปฏิบัติได้เป็นอย่างดีคือ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างอย่างต่อเนื่องตามช่วงระยะเวลา หรือตามขั้นตอนลักษณะงาน เพื่อให้ประชาชน องค์กรทุกภาค ทุกพื้นที่ได้มีโอกาสรับรู้ มีความเข้าใจในการดำเนินงานทางสังคม โดยเฉพาะของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ความรู้ความเข้าใจของประชาชน องค์กรต่างๆ อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในลักษณะต่างๆ อาทิ

6.1 ตัวอาสาสมัครเองมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ที่อย่างน้อยก็มีคนทั่วไปได้รู้ถึงความเสียสละของตน แม้ว่าจะไม่ได้รับการประกาศเกียรติคุณอย่างเป็นทางการก็ตาม

6.2 องค์กรอื่นๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน ตามบทบาท

หน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรืออาจขยายบทบาทหน้าที่ เพื่อการช่วยเหลืองานสวัสดิการสังคม ต่อกลุ่มผู้รับบริการ โดยตรงอีกทางหนึ่ง

6.3 ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจและให้การส่งเสริม สนับสนุนเพิ่มเติม ตามความเหมาะสม เช่น วัสดุ สิ่งของ ค่าใช้จ่าย หรืออื่นๆ

กล่าวโดยสรุป ในการพัฒนาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อให้เกิดเป็น เครือข่ายในงานสวัสดิการสังคมที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งที่จะกระจายบริการให้ถึงมือ ประชาชน อันเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น สภาพปัญหา ความต้องการ มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนมากขึ้น การปฏิบัติการกิจของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึงประชาชนโดยทั่วไปจากหลายสาขาอาชีพ ที่มีความสมัครใจและเสียสละ พร้อมที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือต่อสังคมโดยส่วนรวม

ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ย่อมส่งผลดีมากมาย ในขณะที่เดียวกันแม้ว่าอาจจะประสบปัญหาอุปสรรคในบางประการ ก็ถือเป็นเหตุการณ์ปกติ ที่ย่อมเกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าในการปฏิบัติงานใดๆ ประเด็นสำคัญขึ้นอยู่กับว่า จะหาแนวทาง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงในระดับต่อไปหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอในประการสุดท้าย โคร้ขอเน้นในเรื่องของบทบาทหน้าที่ที่เป็นสำคัญ ใน 2 ประเด็นคือ

1. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์แต่ละคน ควรมอบหมายให้ครอบคลุมในงานด้านสวัสดิการสังคมทุกด้าน หรือเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง จึงจะมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะจะต้องคำนึงถึงสภาพ ความพร้อมของอาสาสมัคร ในเรื่องของเวลาในการปฏิบัติงาน ความชำนาญ ความสนใจในงาน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การค้ำนินบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริม หนุนใจ และสนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ทั้งในด้านแผนงาน วิชาการ การประสานงาน รวมไปถึงการปรับปรุงเกี่ยวกับขั้นตอน ระเบียบ วิธีปฏิบัติต่างๆ ควรจะต้องเป็นไปในลักษณะที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพการทำงาน ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

หากทั้ง 2 ฝ่าย ที่ประสานความร่วมมือกัน คือ ภาครัฐและประชาชน

สามารถปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกันแล้ว การพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนกับประชาชน หรือประชาชนกับสังคม ตามแนวคิดพื้นฐานที่ตั้งไว้ ก็มีใช้เพียงแค่หลักการ ความรู้ที่มุ่งเพื่อการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้และนำไปสู่ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดพฤติกรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ในการอยู่ร่วมกัน โดยช่วยเหลือเกื้อกูลกันของประชาชน และสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

กรมประชาสงเคราะห์ กองสวัสดิการสงเคราะห์. ศูนย์บริการผู้สูงอายุ : ชุมชนควรมีส่วนร่วมอย่างไร. กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์, 2536.

กวิน ชุติมา . ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่องานสวัสดิการสังคม (การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและประสานงาน). กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

นภาพร ธิวัตรธรรม . เอกสารประกอบการสัมมนาผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

บรรลุ ศิริพานิช และคณะ . ชุมชนผู้สูงอายุ : การศึกษาดูแลและการดำเนินงานที่เหมาะสม. กรุงเทพฯ : สถาบันผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, 2539.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร / เล็ก สมบัติ และภาวนา พัฒนศรี. เอกสารวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่องานสวัสดิการสังคม “การลดการพึ่งพาจากบริการภายนอก”. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ . แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2530-2534), 2529.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ . แผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535-2539), 2534.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ . แผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2540-2544), 2539.

กรมประชาสัมพันธ์ . เอกสารในงานประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครประชาสัมพันธ์
และผู้สนับสนุน งานกรมประชาสัมพันธ์ดีเด่น ประจำปี 2537. กรุงเทพฯ :
กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม, 2537.

กรมประชาสัมพันธ์ . เอกสารในงานประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครประชาสัมพันธ์
และผู้สนับสนุน งานกรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านดีเด่น
ประจำปี 2539. กรุงเทพฯ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมประชาสัมพันธ์,
2539.

เอกสารอ้างอิง

กองบริการชุมชน.เอกสารประกอบการอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์

กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน.เอกสารคู่มืออาสาสมัครประชาสัมพันธ์

จันทร์เพ็ญ ประดิษฐ์ทอง. รายงานการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์,
2534